

نشریه مطالعات نواحی شهری دانشگاه شهید باهنر کرمان

سال سوم، شماره ۴، پیاپی ۹، زمستان ۱۳۹۵

بررسی و مقایسه ابعاد توانمندسازی در بین محلات شهری (مطالعه موردی: محله پشت مشهد بالا و محله طاهر و منصور شهر کاشان)^۱

دکتر محسن شاطریان^۲

دانشیار گروه جغرافیا و اکوتوریسم، دانشگاه کاشان، کاشان، ایران

دکتر صدیقه کیانی سلمی

استادیار گروه جغرافیا و اکوتوریسم، دانشگاه کاشان، کاشان، ایران

چکیده

مفهوم توانمندسازی در ابعاد متفاوت به معنای تقسیم مسئولیت و قدرت به رده‌های مختلف اجتماعی و مبارزه با بی‌قدرتی و افزایش مشارکت است. با توجه به اهمیت مبحث توانمندی در توسعه شهری در پژوهش حاضر توانمندی در ابعاد اجتماعی و کالبدی در رویکردی مقایسه‌ای بین دو محله پشت مشهد بالا و محله طاهر و منصور شهر کاشان مورد بررسی و سنجش قرار گرفته است و در ادامه راهبردهایی برای بهبود آن ارائه شده است. اطلاعات مورد نیاز با ابزار پرسشنامه گردآوری و حجم نمونه بر اساس فرمول کوکران به تعداد ۳۸۰ نفر محاسبه شده است. یافته‌ها با بهره‌گیری از نرم افزارهای SPSS و AMOS مورد تحلیل قرار گرفت. برای انجام تحلیل‌های آماری و پاسخگویی به فرضیات پژوهش از فراوانی، آزمون تی تک نمونه‌ای، آزمون تی زوجی، ضریب همبستگی پیرسون و برای مدل‌سازی از تحلیل عاملی اکتشافی و مدل‌سازی معادلات ساختاری استفاده گردید. نتایج نشان‌دهنده آن است دو محله پشت مشهد بالا و طاهر و منصور شهر کاشان در ابعاد اجتماعی و کالبدی توانمندسازی با یکدیگر تفاوت معناداری دارند. نتایج حاصل از مدل‌سازی معادلات ساختاری بیان می‌کند در بُعد اجتماعی عامل اعتماد و مشارکت ساکنان، با ۰/۷۷ بیشترین بار عاملی را دارا است و بیشتر از سایر عوامل بر توانمندسازی اجتماعی ساکنان محلات مورد بررسی اثر گذار بوده است. در بُعد کالبدی نیز عامل رضایت کالبدی بیشترین بار عاملی را با ۰/۷۲ به خود اختصاص داده است و بیش از سایر متغیرهای مورد بررسی با توانمندی کالبدی همبستگی داشته است؛ همچنین، نتایج حاصل از کاربرد ضریب همبستگی پیرسون، نشان از ارتباط مثبت و معنادار توانمندسازی کالبدی و توانمندسازی اجتماعی در سطح اطمینان ۹۹ درصد دارد. بررسی مقایسه‌ای بین ابعاد توانمندی کالبدی و اجتماعی با استفاده از آزمون تی بیان‌کننده آن است میزان توانمندی کالبدی در بین ساکنان محله طاهر و منصور بالاتر از میزان آن در محله پشت مشهد بالا بوده است؛ همچنین، ساکنان محله طاهر و منصور نسبت به محله پشت مشهد بالا از توانمندی اجتماعی بیشتری برخوردار هستند.

واژه‌های کلیدی: توانمندسازی اجتماعی، توانمندسازی کالبدی، محله پشت مشهد بالا، محله طاهر و منصور، مدل‌سازی معادلات

ساختاری.

^۱ - صفحات: ۶۳-۸۶

دریافت مقاله: ۱۳۹۵/۷/۶

پذیرش نهایی: ۱۳۹۵/۱۱/۹

shaterian@kashanu.ac.ir

^۲ - نشانی پست الکترونیک نویسنده مسئول:

مقدمه

برنامه‌ریزی مرکز محور و اجرای طرح‌های توسعه‌ای بدون توجه به توانایی‌های نیروی انسانی در مناطق، در سالیان گذشته با شکست مواجه شده و یا ناکارآمد بوده است؛ به طوری که دست‌اندر کاران توسعه به این مهم پی برده‌اند، جوامع در سامان‌دادن امور خود و استفاده از منابعی که در اختیارشان است ظرفیت بالایی دارند و استفاده از این سرمایه با ارزش اجتماعی برای پیشرفت و شکوفایی جوامع محلی و کشور بسیار مفید و مؤثر است. دولت‌ها نیز در رویکرد جدید (مشارکتی) تلاش می‌کنند مشارکت جوامع محلی را در سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی و اجرای طرح‌های خود (دولتی)، به ویژه فقرزدایی جلب‌کنند؛ بنابراین، توانمندسازی، کانون و مرکز ثقل توسعه مشارکتی در عصر مدرن تلقی می‌شود؛ به این منظور برای توسعه و پیشرفت مناطق محلی باید به توانمندی‌ها، استعدادها و قابلیت‌های این جوامع به عنوان اصلی اساسی و از پیش شرط‌های توسعه پایدار، در بهره‌گیری از منابع طبیعی، اجتماعی و تکنولوژی پیشرفته، اهتمام ویژه‌ای شود.

در ادبیات توسعه، توانمندسازی مفهوم نسبتاً جدیدی محسوب می‌شود و به همین لحاظ نظیر دیگر مفاهیم این حوزه همچون پایداری، سرمایه اجتماعی، ظرفیت‌سازی و مشارکت اتفاق‌نظر چندانی در خصوص معنای دقیق و دلالت‌های روشن آن وجود ندارد (رضوی، ۱۳۹۰: ۳۰). در ساده‌ترین تعریف توانمندسازی می‌توان آن را فرایندی دانست که افراد، گروه‌ها و جوامع از وضعیت موجود زندگی و شرایط حاکم بر آن آگاهی یافته و برای تغییر شرایط موجود به سمت شرایط مطلوب با شناسایی نیازها و دارایی خود برنامه‌ریزی مناسب، آگاهانه و سازمان یافته انجام می‌دهند (پاسوری، ۱۳۹۰: ۴۶).

بر اساس نظر برخی از دانشمندان و پژوهشگران، توانمندسازی افراد به معنی تشویق افراد برای مشارکت بیشتر در تصمیم‌گیری‌هایی است که بر فعالیت آنها مؤثر است؛ یعنی اینکه فضایی برای افراد فراهم شود تا بتوانند ایده‌های خوبی را بیافرینند و آنها را به عمل تبدیل کنند (حسینیان و همکاران، ۱۳۸۹: ۳۴). سابقه این واژه به انقلاب در

مدیریت و پیامدهای اجتماعی، اقتصادی و سیاسی در دوران انقلاب صنعتی بر می‌گردد (احمدیان شالچی، ۱۳۸۶: ۳۴). که در آن توانمندسازی را به عنوان تفویض اختیار در نقش سازمانی خود می‌دانستند (نویخت و همکاران، ۱۳۹۱: ۷۳).

توانمندسازی، یعنی این که مردم باید به سطحی از توسعه فردی دست‌یابند که به آنها امکان انتخاب بر اساس خواست‌های خود را بدهد (شادی طلب، ۱۳۸۴: ۵۴). و اصطلاحی است برای توصیف هموار کردن راه خود یا دیگران برای تلاش در جهت دستیابی به اهداف شخصی (ابوت و والاس، ۱۳۷۶: ۳۱۱). اصولاً توانمندسازی یک فرایند محسوب می‌شود. این فرایند افراد را قادر می‌سازد که خودمختاری، کنترل و اعتماد به نفس کسب کنند و با احساس قدرت فردی و جمعی برای تفوق بر شرایط اجتماعی مسلط و تبعیض‌گرا اقدام نمایند (صیاد بیدهندی و همکاران، ۱۳۹۱: ۱۲۸).

مفهوم توانمندسازی در گفتمان توسعه، بازگویی رویکرد توسعه‌ای پایین به بالا و توسعه درون‌زا است (زاهدی، ۱۳۸۸: ۴۰). وتن و کمرون^۱ بر اساس پژوهش‌های پیشین^۲ معتقدند برای ایجاد توانمندی باید پنج ویژگی احساس خود اثربخشی، خودمختاری، مؤثری، معنی‌داری و احساس اعتماد به دیگران در افراد فراهم آید (مجیدی و همکاران، ۱۳۸۷: ۱۴). در خصوص تقسیم توانمندسازی به انواع مختلف، می‌توان به مدلی اشاره کرد که توانمندسازی را به دو سطح «فردی» و «عالی» تقسیم می‌کند. توانمندسازی فردی مربوط به نحوه کار کارکنان بوده و توانمندسازی عالی به وظایف مدیران در جهت هدایت کارکنان مربوط می‌شود (حسینیان و همکاران، ۱۳۹۰: ۴۱).

تأمین نیروهای متخصص و کارآمد و همچنین تواناسازی مردم برای مشارکت فعالانه در اجرای طرح‌های توسعه لازم و ملزوم بودن توسعه منطقه‌ای و توانمندسازی را نشان می‌دهد. توانمندسازی و توسعه منطقه‌ای، تقسیم یک کشور به مناطق مختلف به منظور برنامه‌ریزی با انگیزه را مدنظر قرار می‌دهد و برای اجرای موفقیت‌آمیز آن، باید مردم آموزش‌های لازم را دریافت نمایند؛ بنابراین، ماهیت هر طرح اجرایی، الگوی توانمندسازی ویژه‌ای را برای مردم ضروری می‌کند و برنامه‌ریزی خاصی لازم است که

1- Veton & cameron

2- Mishra

تمرکززدایی و مشارکت دادن یکی از بخش‌های آن است که برای رونق و پیشرفت یک منطقه در جهت توسعه پایدار طرح‌ریزی می‌شود (کلاتری، ۳۴: ۱۳۸۰). در غالب طرح‌های توسعه‌ای، توانمندسازی جوامع محلی از طریق آموزش و تمرین آنان در مشارکت، امری لازم و اساسی است (حسین زاده دلیر، ۱۳۸۳: ۲۲).

نظریه‌های متفاوتی در حوزه توانمندسازی ارائه شده‌است که منعکس‌کننده دامنه وسیعی از موضوعات و طرز تفکر در این حوزه است. این تئوری‌ها معتقدند که تغییر اجتماعی برجسته و ژرف، نیازمند اتصال افراد به یکدیگر در فرایندی است که باعث رشد آگاهی و اقدام فردی و جمعی گردد؛ به این منظور، می‌توان از نظریه‌های کار اجتماعی به عنوان یکی از مهم‌ترین نظریه‌های توانمندسازی مرتبط با سازمان به عنوان یک تشکل اجتماعی نام برد. بر اساس این نظریه، هر فرد باید موقعیت آن را داشته باشد که از تمام توانایی‌ها و خلاقیت خود استفاده کند. این نظریه معتقد است که باید سازمان‌های محلی و سنتی کمک و تقویت شوند (یاسوری، ۱۳۹۰: ۴۹).

طبق نظریه سولومون، افراد قبل از این که بتوانند مهارت‌هایی را برای کسب قدرت و کنترل زندگی‌شان توسعه و بهبود دهند، باید بتوانند موانع قدرت را شناسایی و رفع نمایند. لی، نظریه سولومون را به مردم ستمدیده تعمیم داده و برای توانمندسازی سه بُعد توسعه بیشتر خودباوری، توسعه دانش و خودآگاهی اعتقادی، توسعه و آماده کردن منابع و استراتژی‌ها را مطرح می‌کند (مجیدی و همکاران، ۱۳۸۷: ۱۵-۱۶).

در شهر شهروند مدار، برای بهبود و توانمندسازی مدیریت امور شهری ضرورت مشارکت همه بهره‌وران شامل دولت (شهرداری‌ها)، بخش خصوصی و نهادهای غیردولتی، مردم و شهروندان ضروری است؛ بنابراین، لازمه رفع ناپایداری در شهرها، رفع ناپایداری از بدنه نهادهای مدیریتی و برنامه‌ریزی شهری و کارآمدسازی، اثرپذیری و مسئولیت‌پذیری بیشتر در اداره امور شهر و تفویض وظایف، صلاحیت‌ها و قدرت به محلات و مردم، حاکمیت قانون، عدالت فضایی در دسترسی به امکانات و تسهیلات، پاسخگویی، شفافیت، بهبود زیرساخت‌های شهری، شهروندسازی، افزایش ظرفیت و توانمندسازی بخش خصوصی و سازمان‌های غیردولتی می‌باشد (نظریان و شوهانی،

۱۳۹۰: ۱۳۵) همچنین، شهروندان می‌بایست در این شهر ضمن احترام به شهروندان دیگر، قانون‌پذیر بوده و مشارکت‌جو در امور شهر باشند و بر امور مدیران شهری نظارت داشته باشند (مسعودی و همکاران، ۱۳۸۸: ۵۹). حُسن همکاری با شهرداری و مسئولان شهری، حلّ مشکلات شهری از طریق همکاری و مشارکت نهادهای غیردولتی از شرایط لازم جهت تحقق آن می‌باشد (پاپلی یزدی، رجبی سناجردی، ۱۳۸۲: ۵۱).

طی یکی دو دههٔ اخیر، بسیاری از سازمان‌ها و نهادهای دخیل در امر مدیریت و برنامه‌ریزی شهری در سطح جهانی بر ترویج نگرش مشارکتی برای تشویق نوعی رهیافت مدیریت و برنامه‌ریزی از پایین به بالا و توانمندسازی به‌منظور نظارت بر اقدامات توسعه‌ای تاکید داشته‌اند و تصمیم‌گیری و چاره‌اندیشی در مورد حل مسائل شهری مبتنی بر اجتماعات محله‌ای را با هدف تأمین شرایط لازم برای رفاه مدّ نظر داشته‌اند (تقوایی و همکاران، ۱۳۹۳: ۱۳۰). به این منظور، استراتژی توسعهٔ شهری بر محله محوری و توانمندسازی آن تاکید می‌کند که باعث افزایش ظرفیت و سرمایه‌های افراد یا گروه‌ها برای انتخاب می‌شود و انتخاب‌ها را به سوی نتایج و اعمال مطلوب سوق می‌دهد (تقوایی و همکاران، ۱۳۹۳: ۱۳۰)؛ که طی آن، افراد توانایی تشکیل و سازماندهی خود را پیدا می‌کنند تا بتوانند از این طریق، اعتماد به نفس خود را افزایش داده، حق انتخاب آزادانه و مستقل را برای خود طلب نمایند. (قنبری و انصاری، ۱۳۹۳: ۵).

سیاست توانمندسازی در رویکرد خود به منظور سامان‌دهی سکونتگاه‌های غیر-رسمی بر سه راهبرد تاکید می‌کند. این سه راهبرد بر عناوین توانمندسازی، نهادسازی و ظرفیت‌سازی استوار است و بر رویکرد مشارکتی تاکید می‌ورزد (شکور و همکاران، ۱۳۹۳: ۸۵).

با توجه به اهمیت مبحث توانمندی در توسعهٔ شهری در پژوهش حاضر توانمندی در ابعاد اجتماعی و کالبدی در رویکردی مقایسه‌ای بین دو محلهٔ پشت مشهد بالا و محلهٔ طاهر و منصور شهر کاشان مورد بررسی و سنجش قرار گرفته است. نتایج حاصل از تحقیقات در جدول (۱) نشان داده شده است.

جدول ۱- نتایج حاصل از بررسی پیشینه پژوهش

تاریخ	اسم مجله	نویسنده مقاله	عنوان پژوهش
۱۳۹۰	فصلنامه علمی- پژوهشی رفاه اجتماعی	آرین قلی پور، اشرف رحیمیان	رابطه عوامل اقتصادی، فرهنگی و آموزشی با توانمندسازی زنان سرپرست خانوار
۱۳۸۹	مجله علمی دانشگاه علوم پزشکی قزوین	رضا مسعودی، محمدعلی سلیمانی، علی محمد هاشمی‌نیا، مصطفی قربانی، علی حسن پوردهکردی، نسیم بهرامی	تأثیر الگوی توانمندسازی خانواده- محور بر کیفیت زندگی سالمندان
۱۳۹۰	پژوهش‌های جغرافیای انسانی	علیرضا زارع شاه آبادی، محمد سلیمانی مهرنجانی، ابوالفضل زنگانه، احمد زنگانه	بررسی شاخص‌ها و سطح‌بندی اولویت‌ها در ساماندهی و توانمندسازی محله جنگلده، شهر علی‌آباد کتول (استان گلستان)
۱۳۹۰	مسکن و محیط روستا	نیلوفر رضوی	ضرورت و مبانی مشارکت کودکان در توانمندسازی جوامع روستایی
۱۳۹۰	فصلنامه جغرافیایی سرزمین	زهرا شریفی‌نیا، محمدرضا نورا، مهدی سندگل	توانمندسازی و ساماندهی سکونتگاه‌های غیررسمی با تاکید بر عوامل اقتصادی، اجتماعی، کالبدی و زیست محیطی (مطالعه موردی: محله غلام تپه بزی شهرستان آزاد شهر)
۱۳۹۰	مدیریت شهری	یاور رستم زاده	ساماندهی و توانمندسازی سکونتگاه‌های غیررسمی در محلات شهری با بررسی نگرش ساکنین محلی (مطالعه موردی: محله توحید، شهر بندر عباس)
۱۳۹۱	چشم انداز جغرافیایی (مطالعات انسانی)	مجید یاسوری	نقش سازمان‌های غیر دولتی (NGO) در توانمندسازی زنان و جوانان روستایی
۱۳۹۱	مجله تحقیقات نظام سلامت	لیلی ربیعی، فیروزه مصطفوی، رضا مسعودی، اکبر حسن‌زاده	بررسی تأثیر مداخله آموزشی مبتنی بر توانمندسازی سالمندان، بر اساس الگوی خانواده محور
۱۳۹۱	چشم‌انداز جغرافیایی (مطالعات انسانی)	محمد مسعود، فاطمه حق وردیان	نقش سرمایه اجتماعی بر توانمندسازی سکونتگاه‌های غیررسمی (مطالعه موردی: پیرامون محله استخر عینک رشت)
۱۳۹۱	مجله علمی پژوهشی نوین- دانشکده توان بخشی- دانشگاه علوم پزشکی تهران	شیرین گل کرمی، حسین مبارکی، محمد کمالی، فاطمه فرهودی	تأثیر برنامه‌های توانمندسازی بر کاهش افسردگی سالمندان در مرکز توان‌بخشی فرزندگان شهرستان خرم آباد
۱۳۹۱	فصلنامه بر نامه‌ریزی رفاه و توسعه	احمد غیاثوند، حسن عماری	ارزیابی تأثیر اجتماعی مجموعه‌های فرهنگی بانوان (شهربانو)

	اجتماعی		
۱۳۹۲	نشریه مدیریت ورزشی	غلامرضا شعبانی بهار، محسن علی بخشی، عباس صمدی	نقش رهبری معنوی در توانمندسازی کارکنان اداره کل ورزش و جوانان استان همدان
۱۳۹۲	مجله مدیریت فرهنگ	محمد باقر نوبخت، محمد مهدی مظاهری، مینا اصفهانی	ارثه الگوی توانمندسازی منابع انسانی در سازمان‌های فرهنگی (مطالعه موردی: سازمان فرهنگی هنری شهرداری تهران)
۱۳۹۲	مجله پژوهش‌های ترویج و آموزش کشاورزی	زینب بندرز، مهرداد نیک نامی	شناسایی عوامل اجتماعی- فرهنگی مؤثر بر توانمندسازی اعضای تعاونی‌های روستایی زنان استان ایلام
۱۳۹۲	مدیریت ارتقای سلامت	زهرا فتوکیان، فرحناز محمدی شاهبلاغی، مسعود فلاحی خشک‌ناب	تحلیلی بر مداخلات توانمندسازی در سالمندان مبتلا به بیماری مزمن
۱۳۹۳	فصلنامه آمایش محیط	علی شکور، علی شمس‌الدینی، معصومه حافظ رضازاده، سارا پاکزاد	بررسی تطبیقی راهکارهای توانمندسازی در بافت‌های فرسوده شهری (مطالعه موردی: محله‌های باربند و فاز ۱ زمین شهری فیروزآباد)
۱۳۹۴	مجله جغرافیا و توسعه فضای شهری	حسین حاتمی‌نژاد، نورالدین رحمتی، علی اسماعیل زاده کواکی	ضرورت سنجش و توانمندسازی سرمایه اجتماعی در بهسازی بافت‌های فرسوده شهری (مطالعه موردی: محله سرشور مشهد)
۱۳۹۴	مجله آمایش جغرافیایی فضا	مسعود تقوایی، حسین حسینی-خواه، جبار علیزاده اصل	استراتژی توسعه شهری با تاکید بر توانمندسازی محلات شهری (مطالعه موردی: محله اکبر آباد یزد)
۱۳۹۴	مجله پژوهش و برنامه‌ریزی روستایی	یوسف قنبری، رحیمه انصاری	شناسایی و تبیین عوامل اجتماعی و اقتصادی مؤثر بر توانمندسازی زنان روستایی (مطالعه موردی: شهرستان رستم)
۱۳۹۴	مجله جغرافیا و توسعه فضای شهری	براتعلی خاکپور	سرمایه اجتماعی، توانمندسازی زنان حاشیه نشین و بازار کار شهری (مطالعه موردی: جامعه زنان محله‌های اسکان غیررسمی تبریز)

داده‌ها و روش‌شناسی

رویکرد حاکم بر این تحقیق توسعه‌ای- کاربردی و روش تحقیق به شیوه توصیفی- تحلیلی و پیمایشی است. اطلاعات مورد نیاز با روش پیمایشی و ابزار پرسشنامه جمع‌آوری شده‌است. جامعه آماری تحقیق ساکنان دو محله پشت مشهد بالا و محله طاهر و منصور شهر کاشان است.

برای تجزیه و تحلیل اطلاعات از آزمون‌های آماری نرم‌افزار SPSS و برای مدل‌سازی ابعاد توانمندی از نرم‌افزار AMOS استفاده شد. حجم نمونه به وسیله روش کوکران به تعداد ۳۸۰ نفر محاسبه گردید. روش نمونه‌گیری به صورت چند مرحله‌ای ترکیبی ساده و تصادفی طبقه‌بندی است که برای هر دو محله به شکل مجزا و بر اساس جمعیت در نظر گرفته شد. به این صورت ۱۶۰ پرسشنامه برای محله طاهر و منصور و ۲۲۰ پرسشنامه برای محله پشت مشهد بالا اختصاص داده شد. در جدول (۲) حجم نمونه محاسبه شده و توزیع آن در محلات مورد بررسی ارائه شده است.

جدول ۲- حجم نمونه در محلات شهرکاشان

نام محله	جمعیت	حجم نمونه
طاهر و منصور	۷۶۳۷	۱۶۰
پشت مشهد بالا	۱۰۷۵۷	۲۲۰
مجموع	۱۸۳۹۴	۳۸۰

ابزار پژوهش، پرسشنامه محقق ساخته‌ای با ۷۰ گویه (عمومی و تخصصی) است که روایی آن بر اساس نظرات کارشناسان و پایایی آن با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ به میزان ۰/۹۰۱ مورد تأیید قرار گرفت. در جدول (۳) نتایج آزمون پایایی ابزار پژوهش ارائه شده است.

جدول ۳- پایایی ابزار گردآوری اطلاعات

تعداد پرسشنامه‌ها	تعداد گویه‌ها	ضریب آلفای کرونباخ	تعداد پرسشنامه‌ها	تعداد گویه‌ها	ضریب آلفای کرونباخ
بعد اجتماعی	۲۲	۰/۹۰۲	بعد کالبدی	۱۸	۰/۹۰

محلات قدیمی که بخش اعظم محدوده بافت فرسوده شهر کاشان را شامل می‌شود دارای مساحت ۶۶/۹ هکتار است که از شمال به خیابان‌های طالقانی و کاشانی، از جنوب به خیابان‌های یثربی و غیاث‌الدین جمشید، از غرب به خیابان ملاحسن و از شرق به خیابان ملاحسن محدود شده است. این محلات، تمامی شهر دوران قاجار و بخش عمده توسعه شهر تا سال ۱۳۰۰ را در بر گرفته است (شرکت مادر تخصصی

عمران و بهسازی شهری ایران و همکاران، ۱۳۸۹: ۴). محله پشت مشهد بالا با مساحتی برابر با ۹۹/۸ کیلومتر مربع، دارای جمعیتی معادل ۱۰۷۵۷ نفر می‌باشد و محله طاهر و منصور با مساحتی برابر ۸۴/۶ کیلومتر مربع جمعیتی معادل ۷۶۳۷ نفر را در خود جای داده است.

بحث

در پژوهش صورت گرفته ۴۸/۲ درصد از پاسخگویان زن و ۵۱/۸ درصد مرد هستند. میانگین سنی پاسخگویان، ۷/۶ درصد زیر ۲۰ سال، ۵۵/۸ درصد بین ۲۱ تا ۳۰ سال، ۲۶/۸ درصد بین ۳۱ تا ۴۰ سال، ۵ درصد بین ۴۱ تا ۵۰ سال، ۳/۲ درصد بالای ۵۰ سال هستند.

از نظر وضعیت تأهل، ۶۰/۸ درصد متأهل و ۳۹/۲ درصد مجرد هستند. ملیت ۹۵/۳ درصد ایرانی و ۴/۷ درصد افغانی هستند. از نظر تحصیلات ۴/۲ درصد بی‌سواد، ۱۸/۷ درصد زیر دیپلم، ۳۶/۳ درصد دیپلم، ۱۳/۹ درصد فوق دیپلم، ۲۰/۸ درصد لیسانس، ۴/۵ درصد فوق لیسانس هستند. ۱/۶ درصد پاسخگویان میزان تحصیلات خود را اعلام نکرده‌اند. از نظر نوع مسکن، ۱۳/۲ درصد دارای مسکن نوساز، ۵۷/۴ درصد مسکن قابل سکونت، ۲۲/۹ درصد مسکن مرمتی و ۶/۶ درصد مسکن مخروبه دارند.

دلیل انتخاب این محل برای زندگی برای ۶۳/۷ درصد، متولد شدن در محله؛ ۱۲/۹ درصد، قیمت مناسب مسکن؛ ۰/۵ درصد، امنیت محله؛ ۴/۵ درصد، امکانات خوب محله؛ ۱۵/۳ درصد سایر دلایل بوده است و ۳/۲ درصد نیز پاسخی به این سوال نداده‌اند. یافته‌های حاصل از بررسی تمایل به ادامه سکونت در محل نشان می‌دهد که ۶۸/۸ درصد تمایل به تداوم سکونت در محله مورد بررسی داشته و ۳۱/۲ درصد پاسخی منفی در این خصوص ارائه کرده‌اند. ۲۵/۸ درصد زنان مورد بررسی زنان سرپرست خانوار بوده‌اند که علت سرپرست زن بودن، ۷/۹ درصد فوت همسر، ۱۰ درصد طلاق، ۳/۴ درصد از کار افتادگی همسر، ۱/۸ درصد سایر دلایل ذکر شده است.

برای ارزیابی توانمندسازی اجتماعی ۲۲ گویه طراحی گردید و میزان توانمندی کالبدی شهروندان نیز با ۱۸ نماگر مورد سنجش قرار گرفت. یافته‌های حاصل از بررسی

بُعد اجتماعی در محله پُشت مشهد بالا بیان‌کننده آن است میانگین میزان توانمندسازی اجتماعی در این محله ۲/۱۱ است. میانگین به‌دست آمده، میزان توانمندسازی در بُعد کالبدی ساکنان ۲/۳۹ بوده است. مبحث توانمندسازی مردم در محله طاهر و منصور کاشان نیز در دو بعد اجتماعی و کالبدی مورد بررسی قرار گرفته است. در بُعد کالبدی، میانگین محاسبه شده ۲/۶۱ و در بُعد اجتماعی ۲/۴۰ است.

بررسی وضعیت توانمندی اجتماعی و کالبدی در بین دو محله پُشت مشهد بالا و محله طاهر منصور

برای بررسی وضعیت شاخص‌های توانمندی اجتماعی دو محله طاهر و منصور و پُشت مشهد بالا از آزمون تی تک نمونه‌ای استفاده شده است. جدول (۴) نتایج را ارائه می‌نماید.

جدول ۴- نتایج آزمون تی تک نمونه‌ای برای بررسی وضعیت شاخص‌های توانمندی محلات کاشان در بُعد اجتماعی

وضعیت	دامنه اطمینان در سطح ۹۵ درصد		میانگین تفاوت	سطح معناداری	درجه آزادی	آماره تی	گویه
	حد بالا	حد پایین					
نامناسب	-۱/۵۸	-۱/۷۲	-۱/۶۵	۰/۰۰۰	۳۵۷	۴۷/۹۷ -	۱- در محله خود جهت حل مشکلات تا چه میزان به شوراهای محلی مراجعه می‌کنید؟
نامناسب	-۰/۹۵	-۱/۱۸	-۱/۰۶	۰/۰۰۰	۳۶۵	۱۸/۱۱ -	۲- نقش نهادهای محلی در پیگیری نیازهای شما چقدر است؟
نامناسب	-۰/۹۳	-۱/۱۵	-۱/۰۳	۰/۰۰۰	۳۶۵	۱۹/۰۸ -	۳- میزان علاقه شما به مشارکت و عضویت در نهادهای محله خود چقدر است؟
نامناسب	-۰/۷۷	-۰/۹۹	-۰/۸۸	۰/۰۰۰	۳۶۵	۱۵/۹۰ -	۴- میزان اعتماد شما به مسئولین محلی چقدر است؟
نامناسب	-۰/۴۵	-۰/۶۸	-۰/۵۶	۰/۰۰۰	۳۲۸	-۹/۵۳	۵- چه میزان اعتماد متقابل و کار مشترک میان شما و ساکنان محله وجود دارد؟
نامناسب	-۰/۱۱	-۰/۳۸	-۰/۲۴	۰/۰۰۰	۳۶۵	-۳/۵۳	۶- اگر قرار بر نوسازی و بهسازی محله شما باشد تا چه میزان حاضر به همکاری هستید؟
نامناسب	-۱/۲	-۱/۳۸	-۱/۲۹	۰/۰۰۰	۳۵۹	۳۰/۰۲ -	۷- تا چه میزان کمیته‌های آموزش عمومی در محله شما وجود دارد؟
نامناسب	-۱/۰۳	-۱/۲۷	-۱/۱۴	۰/۰۰۰	۳۵۲	۱۹/۱۰	۸- تا چه میزان کمیته‌های حرفه آموزشی

						-	در محله شما وجود دارد؟
نامناسب	-۰/۰۱	-۰/۳۰	-۰/۱۵	۰/۰۳۲	۳۵۹	-۲/۱۵	۹- تا چه میزان مراسم به مناسبت‌های مختلف در محله شما برگزار می‌گردد؟
نامناسب	-۰/۰۲	-۰/۴۶	-۰/۳۲	۰/۰۰۰	۳۵۸	-۴/۹۷	۱۰- تا چه میزان در برگزاری مراسم‌های محله خود مشارکت دارید؟
نامناسب	-۰/۳۵	-۰/۵۶	-۰/۴۵	۰/۰۰۰	۳۶۵	-۸/۲۸	۱۱- از کیفیت زندگی خود تا چه میزان رضایت دارید؟
نامناسب	-۰/۳۲	-۰/۵۶	-۰/۴۴	۰/۰۰۰	۳۶۴	-۷/۳۶	۱۲- در مجموع چقدر از شرایط زندگی خود رضایت دارید؟
نامناسب	-۰/۷۷	-۱/۰۰	-۰/۸۸	۰/۰۰۰	۳۶۳	۱۵/۴۰ -	۱۳- میزان احساس ناامنی در محله شما چقدر است؟
نامناسب	-۰/۱۲	-۰/۰۳	-۰/۲۴	۰/۰۰۰	۳۷۱	-۳/۷۲	۱۴- تا چه میزان به همسایگان خود اعتماد دارید؟
نامناسب	-۰/۱۵	-۰/۳۸	-۰/۲۶	۰/۰۰۰	۳۶۰	-۴/۴۵	۱۵- تا چه میزان با همسایگان خود ارتباط دارید؟
نامناسب	-۰/۳۸	-۰/۵۸	-۰/۴۸	۰/۰۰۰	۳۵۹	-۹/۱۵	۱۶- میزان عواطف مردم محله نسبت به هم چقدر است؟
مطلوب	-۰/۸۳	-۱/۰۵	-۰/۹۴	۰/۰۰۰	۳۶۰	۱۶/۹۸ -	۱۷- تا چه اندازه در محله شما سرقت از منازل صورت می‌گیرد؟
مطلوب	-۰/۴۹	-۰/۷۴	-۰/۶۱	۰/۰۰۰	۳۴۷	-۹/۳۳	۱۸- تعداد ارادل و اوباش ساکن در محله شما چقدر است؟
مطلوب	-۰/۴۸	-۰/۷۷	-۰/۶۲	۰/۰۰۰	۳۵۹	-۸/۴۷	۱۹- نزع و درگیری، توزیع مواد مخدر و ... تا چه حد در محله شما وجود دارد؟
نامناسب	-۰/۱۲	-۰/۳۸	-۰/۲۵	۰/۰۰۰	۳۶۵	-۳/۷۰	۲۰- تا چه میزان هنگام پیاده‌روی در محله خود احساس امنیت می‌کنید؟
نامناسب	-۰/۰۲	-۰/۴۸	-۰/۳۳	۰/۰۰۰	۳۶۷	-۴/۷۸	۲۱- تا چه میزان شب‌ها در محله احساس امنیت می‌کنید؟
نامناسب	-۰/۲۵	-۰/۴۷	-۰/۳۵	۰/۰۰۰	۳۶۳	-۶/۳۵	۲۲- توانایی شما برای تأمین هزینه‌های خوراکی و غیرخوراکی خانوار چقدر است؟

همانطور که ملاحظه می‌گردد سطح معناداری در تمامی موارد از میزان خطای آزمون به مقدار ۰/۰۵ کمتر است. نگاهی به حد بالا و پایین نشان از منفی بودن آن برای تمامی موارد مورد بررسی است. چنین استنباط می‌گردد هر گاه مقدار حد بالا و پایین منفی باشد، میانگین از مقدار مشاهده شده (حد واسط ۳) کوچک‌تر است. می‌توان بیان کرد وضعیت نماگرهای سنجنده توانمندی اجتماعی در سطح محلات مورد بررسی

کمتر از میانگین بوده است (کیانی، ۱۳۹۴: ۷۸). منفی شدن این آماره برای برخی متغیرها نظیر نزاع و درگیری و توزیع مواد مخدر در محله، دزدی و سرقت از منازل و میزان احساس ناامنی در محدوده که متغیرهایی با بار منفی هستند نشان از مطلوبیت دارد؛ به عبارتی در محدوده مورد مطالعه، نزاع و درگیری و توزیع مواد مخدر از نگاه ساکنان کم بوده است؛ همچنین، دزدی و سرقت از منازل، کمتر اتفاق افتاده و ساکنان ز احساس امنیت می‌نمایند. در ادامه برای بررسی وضعیت توانمندی کالبدی با وجود تدوین ۱۸ نماگر سنجنده از آزمون تی تک نمونه‌ای استفاده شده است. نتایج در جدول (۵) ارائه شده است.

جدول ۵- نتایج آزمون تی تک نمونه‌ای برای بررسی وضعیت شاخص‌های توانمندی محلات کاشان در بُعد کالبدی

ارزیابی شاخص	دامنه اطمینان در سطح ۹۵٪		میانگین تفاوت	سطح معناداری	درجه آزادی	آماره تی	گویه
	حد بالا	حد پایین					
نامناسب	-۱/۲۰	-۱/۳۸	-۱/۲۸۸	۰/۰۰۰	۳۵۷	-۲۷/۷۴	۱- کوچه و خیابان‌های محله شما تا چه میزان از کف‌پوش مناسب برخوردار است؟
نامناسب	-۰/۷۵	-۰/۹۷	-۰/۸۵۹	۰/۰۰۰	۳۳۹	-۱۵/۰۹	۲- تعداد زمین‌های خالی و متروکه در محله شما چقدر است؟
نامناسب	-۰/۵۳	-۰/۷۸	-۰/۶۵۶	۰/۰۰۰	۳۳۹	-۱۰/۰۹	۳- همجواری کاربری‌های ناهماهنگ و ناسازگار در محله شما چقدر است؟
نامناسب	-۰/۵۰	-۰/۷۵	-۰/۳۲۸	۰/۰۰۰	۳۵۱	-۹/۷۸	۴- زیاله و مصالح ساختمانی در محله شما چقدر است؟
نامناسب	-۰/۳۲	-۰/۵۷	-۰/۴۴۱	۰/۰۰۰	۳۳۹	-۶/۹۵	۵- چه تعداد مناطق فاقد خدمات و تسهیلات در محله شما وجود دارد؟
نامناسب	-۰/۱۷	-۰/۴۳	-۰/۳۰۰	۰/۰۰۰	۳۳۹	-۴/۵۷	۶- چه تعداد مسکن با مساحت کم در محله شما وجود دارد؟
نامناسب	-۰/۳۹	-۰/۶۲	-۰/۵۰۶	۰/۰۰۰	۳۲۹	-۸/۴۸	۷- تا چه میزان واحدهای ساختمانی محله شما نیاز به بهسازی و نوسازی دارد؟
کمی مطلوب	-۰/۰۱	-۰/۲۴	-۰/۱۱۸	۰/۰۷۰	۳۳۹	-۱/۸۲	۷- تا چه میزان قطعات زمین یا واحدهای مسکونی با چند مالک در محله شما وجود دارد؟
نامناسب	-۰/۱۱	-۰/۳۹	-۰/۲۵۱	۰/۰۰۰	۳۵۰	-۳/۵۵	۸- میزان دسترسی شما به نانوايي، سوپرمارکت و میوه فروشی چگونه است؟

نامناسب	-۰/۱۰	-۰/۳۶	-۰/۲۳۲	۰/۰۰۰	۳۵	-۳/۵۴	۹- میزان دسترسی شما به داروخانه و درمانگاه چگونه است؟
کمی مطلوب	-۰/۰۱	-۰/۲۸	-۰/۱۳۵	۰/۰۶۴	۳۳۲	-۱/۸۵	۱۰- میزان دسترسی شما به خودپرداز و بانک چگونه است؟
نامناسب	-۰/۵۰	-۰/۷۴	-۰/۶۲۳	۰/۰۰۰	۳۵۷	-۱۰/۳۵	۱۱- میزان دسترسی شما به پارک و فضای سبز چگونه است؟
نامناسب	-۰/۷۲	-۰/۹۴	-۰/۸۳۰	۰/۰۰۰	۳۵۱	-۱۴/۷۶	۱۲- میزان دسترسی شما به مراکز فرهنگی چگونه است؟
نامناسب	-۰/۶۶	-۰/۸۹	-۰/۷۷۸	۰/۰۰۰	۳۵۱	-۱۳/۳۷	۱۳- میزان دسترسی شما به مراکز ورزشی چگونه است؟
نامناسب	-۰/۴۳	-۰/۶۹	-۰/۵۵۷	۰/۰۰۰	۳۴۲	-۸/۳۲	۱۴- میزان دسترسی به مراکز آموزشی چگونه است؟
کمی مطلوب	۰/۱۰	-۰/۱۹	-۰/۰۴۵	۰/۵۳۹	۳۵۱	-۰/۶۱۵	۱۵- وضعیت دسترسی شما به حمل و نقل عمومی چگونه است؟
نامناسب	-۰/۰۷	-۰/۳۷	-۰/۲۱۹	۰/۰۰۵	۳۵۰	-۲/۸۴	۱۶- میزان نیاز محله شما به خدمات پارکینگ عمومی، فضای سبز، درمانگاه، کتابخانه عمومی و... چگونه است؟
نامناسب	-۰/۷۹	-۱/۰۲	-۰/۹۰۶	۰/۰۰۰	۳۵۱	-۱۵/۴۷	۱۷- میزان رضایت شما از فعالیت سازمان‌های شهرداری، نیروی انتظامی، آموزش و پرورش و شورای شهر چگونه است؟
نامناسب	-۰/۴	-۰/۷۱	-۰/۵۸۱	۰/۰۰۰	۳۵۷	-۸/۹۴	۱۸- میزان رضایت شما از وضعیت جمع‌آوری زباله در محله چقدر است؟

سطح معناداری در مورد گویه‌های، تا چه میزان قطعات زمین یا واحدهای مسکونی با چند مالک در محله شما وجود دارد؟ وضعیت دسترسی شما به حمل و نقل عمومی چگونه است؟ و میزان دسترسی شما به خودپرداز و بانک چگونه است؟ رد شده است. به عبارت دیگر، وضعیت شاخص‌های یاد شده از دیدگاه ساکنان نامطلوب ارزیابی شده است. در مورد سایر شاخص‌های مطالعه شده علی‌رغم سطح معناداری پایین‌تر از ۰/۰۵، با وجود منفی شدن حد پایین و بالای اطمینان در سطح ۰/۹۵ نشان از آن دارد که میانگین توانمندی کالبدی با توجه به شاخص‌های مطالعه شده از مقدار متوسط کوچک‌تر است و رضایت از ابعاد کالبدی در حد کم و پایین‌تر از آن است.

بررسی معناداری تفاوت توانمندی اجتماعی و کالبدی در بین دو محله پشت مشهد بالا و محله طاهر منصور

برای بررسی معناداری تفاوت توانمندی اجتماعی و کالبدی در بین دو محله پشت مشهد بالا و محله طاهر منصور از آزمون تی مستقل استفاده شده است. جدول (۶) نتایج حاصل از کاربرد آزمون را نشان می‌دهد.

جدول ۶- نتایج آزمون تفاوت توانمندی اجتماعی دو محله طاهر و منصور و پشت مشهد بالا، شهر کاشان

نتایج آزمون برابری واریانس	نتیجه آزمون لون برای برابری واریانس‌ها		آماره تی	درجه آزادی	سطح معناداری	میانگین تفاوت	انحراف معیار	دامنه اختلاف در سطح ۹۵ درصد		
	آماره F	سطح معناداری						حد بالا	حد پایین	
توانمندی اجتماعی	برابری واریانس‌های مشاهده شده	۲۲/۲۸۴	۰/۰۰۰	۴/۲	۲۷۰	۰/۰۰۰	۰/۳۱۳	۰/۰۷۴۳۳	۰/۱۶۷	۰/۴۵۹
	نابرابری واریانس‌های مشاهده شده			۴/۲	۲۵۰	۰/۰۰۰	۰/۳۱۳	۰/۰۷۴۱۷	۰/۱۶۷	۰/۴۵۹
توانمندی کالبدی	برابری واریانس‌های مشاهده شده	۶۵/۰۹	۰/۰۰۰	۳/۰۸	۲۷۷	۰/۰۰۲	۰/۶۳/۲۳	۰/۰۸۵	۰/۰۹۵	۰/۴۳۱
	نابرابری واریانس‌های مشاهده شده		-	۳/۰۱	۲۰۹	۰/۰۰۳	۰/۶۳/۲۳	۰/۰۸۷	۰/۰۹۱	۰/۴۳۵

نتایج ارائه شده در جدول (۶) بیانگر آن است دو محله مذکور از بُعد توانمندی اجتماعی با یکدیگر تفاوت دارند. مثبت بودن حد بالا و پایین نشان می‌دهد تفاوت میانگین دو جامعه، بزرگتر از صفر است و میانگین جامعه اول از جامعه دوم بزرگتر است؛ از این رو می‌توان چنین بیان کرد ساکنان محله طاهر و منصور نسبت به محله پشت مشهد بالا از توانمندی اجتماعی بیشتری برخوردار هستند. همان گونه که از نتایج ارائه شده در جدول (۶) استنباط می‌گردد سطح معناداری پایین‌تر از ۰/۰۵ مؤید تفاوت

میزان توانمندی کالبدی در بین ساکنان دو محله مذکور است. مثبت شدن مقدار آماره حد بالا و حد پایین نشان‌دهنده آن است تفاوت میانگین مشاهده شده، بزرگتر از صفر بوده و میانگین توانمندی کالبدی در جامعه اول بزرگتر از جامعه دوم است؛ به این ترتیب، میزان توانمندی کالبدی در بین ساکنان محله طاهر و منصور بالاتر از میزان آن در محله پشت مشهد بالا بوده است.

سنجش ارتباط بین توانمندی کالبدی و توانمندی اجتماعی ساکنان

بنا بر تجارب قبلی و پژوهش‌های پیشین، اعتقاد بر این است که بین توانمندی اجتماعی افراد و توانمندی کالبدی آنان ارتباط مثبت و معناداری وجود دارد. برای سنجش صحت ارتباط بیان شده در محلات پشت مشهد بالا و طاهر و منصور کاشان از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شده است. با توجه به ضریب همبستگی پیرسون (۰/۶۹۰) مشخص شده است بین این دو متغیر ارتباطی قوی وجود دارد. این یافته، بدان معناست که با افزایش میزان توانمندی اجتماعی، توانمندی کالبدی نیز افزایش می‌یابد و برعکس. لازم به ذکر است ارتباط مطرح شده در سطح ۹۹ درصد اطمینان مورد تأیید قرار می‌گیرد.

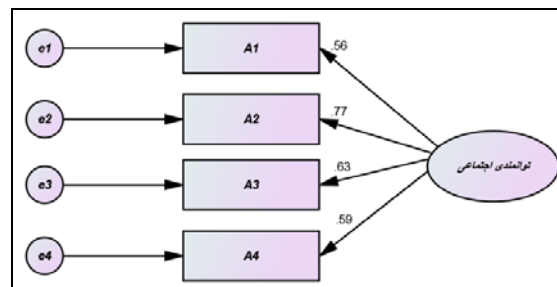
جدول ۷- نتایج آزمون پیرسون برای معناداری ارتباط توانمندی اجتماعی و توانمندی کالبدی

		توانمندی اجتماعی	توانمندی کالبدی
توانمندی اجتماعی	همبستگی پیرسون	۱	**۰/۶۹۰
	سطح معناداری		۰/۰۰۰
	تعداد	۲۷۲	۲۱۳
توانمندی کالبدی	همبستگی پیرسون	**۰/۶۹۰	۱
	سطح معناداری	۰/۰۰۰	
	تعداد	۲۱۳	۲۷۹

اولویت‌بندی عوامل مؤثر بر توانمندی اجتماعی و کالبدی ساکنان

در ادامه برای اولویت‌بندی عوامل مؤثر بر ایجاد توانمندی اجتماعی و کالبدی از مدل‌سازی معادلات ساختاری استفاده گردید. بر اساس نتایج تحلیل عاملی مجموع ۲۲

نماگر توانمندی اجتماعی در ۴ عامل (نهادهای محلی، اعتماد و مشارکت اهالی، رضایت از کیفیت و امنیت) خلاصه گردید و نتایج آن برای مدل‌سازی توانمندی اجتماعی در قالب مدل عاملی مرتبه اول مورد استفاده قرار گرفت؛ بنابراین، مدل مفهومی پژوهش بر مبنای چهار متغیر تشکیل گردید. در شکل (۱) برآوردهای استاندارد مدل و بارهای عاملی نمایش داده شده است.

شکل ۱- برآوردهای استاندارد مدل توانمندی اجتماعی

یافته‌های مدل عاملی مرتبه اول نشان می‌دهد که نهایتاً کدام متغیرها دارای اهمیت بیشتری بوده و تأثیر بارزتری بر توانمندی اجتماعی ساکنان داشته‌اند. در جدول (۸) کد هر کدام از متغیرهای موجود در مدل نهایی نشان داده شده است. یافته‌های به دست آمده نشان می‌دهد که عامل اعتماد و مشارکت ساکنان بیشترین بار عاملی را با ۰/۷۷ به خود اختصاص داده است و بیشتر از سایر عوامل بر توانمندی اجتماعی ساکنان محلات مورد بررسی اثرگذار بوده است. پس از عامل اعتماد و مشارکت ساکنان، عامل رضایت از کیفیت قرار دارد که با بار عاملی ۰/۶۳ در رتبه دوم قرار گرفته است. عامل‌های امنیت و نهادهای محلی نیز به ترتیب با بارهای عاملی ۰/۵۹ و ۰/۵۶ در رتبه‌های بعدی قرار گرفته‌اند.

جدول ۸- شاخص‌های تبیین‌کننده توانمندی اجتماعی

کد	شاخص	عامل
A1	۱- نهادهای محلی	توانمندسازی اجتماعی ساکنان
A2	۲- اعتماد و مشارکت	
A3	۳- رضایت از کیفیت زندگی	
A4	۴- امنیت	

در جدول (۹) مقادیر غیراستاندارد، خطای معیار، نسبت بحرانی و سطح تحت پوشش (مقدار P) نشان داده شده است. نتایج جدول حاکی از آن است که کلیه پارامترهای لامدا دارای تفاوت معناداری با مقدار صفر هستند. مقدار P در کلیه روابط فوق، کمتر از ۰/۰۵ است که نشان می‌دهد کلیه روابط موجود در مدل مورد حمایت داده‌های تجربی قرار گرفته‌اند.

جدول ۹- برآوردهای غیراستاندارد با سطح تحت پوشش

			^۱ Estimate	^۱ S.E	^۲ C.R	^۳ P
A1	<---	توانمندی اجتماعی	1.000			
A2	<---	توانمندی اجتماعی	1.344	.155	8.663	***
A3	<---	توانمندی اجتماعی	1.136	.137	8.276	***
A4	<---	توانمندی اجتماعی	1.304	.164	7.930	***

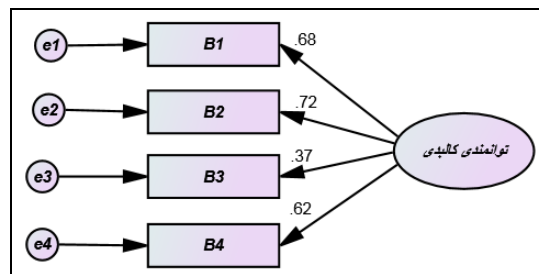
^۱ - سطح معناداری ^۲ - نسبت بحرانی ^۳ - خطای معیار ^۴ - مقادیر غیر استاندارد

پس از بررسی معناداری پارامترها با مقدار صفر به ارزیابی مدل نهایی پژوهش توسط شاخص‌های برازش پرداخته می‌شود. در جدول (۱۰) شاخص‌های اصلی برازش مدل نشان می‌دهد که داده‌های پژوهش به خوبی توانسته‌اند مدل مفهومی پژوهش را نمایندگی کنند.

جدول ۱۰- شاخص‌های اصلی برازش مدل مرتبه اول

شاخص	نمرات
Chi-square	۶/۵۴
Probability level	۰/۰۳۸
DF	۲
CMIN/DF	۳/۲۷۵
GFI	۰/۹۹۲
AGFI	۰/۹۵۹
IFI	۰/۹۸۵
TLI	۰/۹۵۵
CFI	۰/۹۸۵
RMSEA	۰/۰۷۷

برای اولویت‌بندی عوامل اثر گذار بر توانمندی کالبدی ساکنان نیز در ابتدای امر تحلیل عاملی صورت گرفت و مجموع ۱۸ نماگر سنجنده آن در قالب ۴ عامل (دسترسی‌ها، رضایت کالبدی، کاربری‌ها و خدمات) با درصد تبیین واریانس ۷۵/۸ در دسته‌بندی گردید. در شکل (۲) برآوردهای استاندارد مدل و بارهای عاملی نمایش داده شده‌است.

شکل ۲- برآوردهای استاندارد مدل توانمندی کالبدی

یافته‌های مدل عاملی مرتبه اول نشان می‌دهد که نهایتاً کدام متغیرها دارای اثرات بارزتری بر توانمندی کالبدی ساکنان داشته‌اند. در جدول (۱۱) متغیرهای موجود در مدل نهایی نشان داده شده‌است. طبق نتایج حاصل از مدل‌سازی عامل رضایت کالبدی بیشترین بار عاملی را با ۰/۷۲ به خود اختصاص داده است و بیشتر از سایر عوامل بر توانمندی کالبدی اثرگذار بوده است. عامل دسترسی‌ها با بار عاملی ۰/۶۸ جایگاه دوم را به خود اختصاص داده است. عامل خدمات با بار عاملی ۰/۶۲ سومین عامل اثرگذار بر توانمندی کالبدی محلات مورد بررسی بوده است و عامل کاربری‌ها با بار عاملی ۰/۳۷ پایین‌ترین نقش در میزان توانمندی کالبدی را داشته است.

جدول ۱۱- متغیرهای نهایی شناسایی شده در مدل عاملی توانمندی کالبدی ساکنان

کد	شاخص	عامل
B1	۱- دسترسی	توانمندی سازی کالبدی ساکنان
B2	۲- رضایت کالبدی	
B3	۳- کاربری‌ها	
B4	۴- خدمات	

در جدول (۱۲) مقادیر غیراستاندارد، خطای معیار، نسبت بحرانی و سطح تحت پوشش ارائه شده است.

جدول ۱۲- برآوردهای غیراستاندارد با سطح تحت پوشش

	Estimate	S.E.	C.R.	P
B1 <--- توانمندی کالبدی	1.000			
B2 <--- توانمندی کالبدی	1.529	.171	8.932	***
B3 <--- توانمندی کالبدی	.742	.128	5.780	***
B4 <--- توانمندی کالبدی	1.253	.143	8.734	***

پس از بررسی معناداری پارامترها با مقدار صفر به ارزیابی مدل نهایی پژوهش توسط شاخص‌های برازش پرداخته می‌شود. در جدول (۱۳) شاخص‌های اصلی برازش مدل نشان می‌دهد که داده‌های پژوهش به خوبی توانسته‌اند مدل مفهومی پژوهش را نمایندگی کنند.

جدول ۱۳- شاخص‌های اصلی برازش مدل مرتبه دوم

نمرات	شاخص
۳/۵۸	Chi-square
۰/۱۶۷	Probability level
۲	DF
۱/۷	CMIN/DF
۰/۹۹۵	GFI
۰/۹۷۷	AGFI
۰/۹۹۴	IFI
۰/۹۸۱	TLI
۰/۹۹۴	CFI
۰/۰۴۶	RMSEA

نتیجه‌گیری

نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل‌ها مؤید آن است، مبحث توانمندی در ابعاد کالبدی و اجتماعی در محلات مورد بررسی در سطح یکسانی قرار نداشته و از این حیث،

تفاوت وجود دارد. عامل اعتماد و مشارکت ساکنان بیشترین نقش را در تبیین عوامل مؤثر بر تبیین توانمندی اجتماعی به خود اختصاص داده است. توانمندی کالبدی، دیگر عامل مهمی است که مورد بررسی قرار گرفته است. طبق نتایج حاصل از مدل‌سازی معادلات ساختاری، عامل رضایت کالبدی بیش از سایر عوامل تحت تأثیر توانمندی کالبدی است. وجود همبستگی بین دو عامل توانمندی اجتماعی و کالبدی در سطح اطمینان ۹۹ درصد نشان‌دهنده ارتباط قوی و مؤثر بین آن است؛ به عبارتی، چنین استنباط می‌شود که در صورت تقویت ابعاد توانمندی اجتماعی می‌توان انتظار داشت توانمندی کالبدی ساکنان نیز ارتقا یابد؛ همچنین، بهبود توانمندی کالبدی آنان نیز در ارتقای توانمندی اجتماعی ساکنان، اثر مثبت و معناداری خواهد داشت.

نتایج حاصل از آزمون تی تک نمونه‌ای نشان می‌دهد در بُعد توانمندی کالبدی و اجتماعی از دید ساکنان وضعیت مناسبی در سطح محلات طاهر و منصور و پشت مشهد بالا وجود ندارد؛ همچنین، یافته‌های آزمون تی مستقل مشخص بیان‌کننده آن است که تفاوت معناداری بین میزان توانمندی اجتماعی و کالبدی در بین دو محله مورد بررسی از دیدگاه ساکنان مشاهده شده است؛ بنابراین، گسترش برنامه‌های توانمندسازی ساکنان به‌منظور افزایش مشارکت شهروندان در برنامه‌های مدیریت موفق شهری ضرورتی انکار ناپذیر خواهد بود.

فهرست منابع:

۱. ابوت، پ و والاس، ک. (۱۳۸۵). جامعه شناسی زنان. ترجمه: منیژه نجم عراقی. تهران، نشرنی.
۲. احمدیان شالچی، نسرين. (۱۳۸۶). توانمندسازی زنان خود سرپرست در منظومه مشهد قلی. پایان نامه دکتری، دانشگاه فردوسی مشهد.
۳. بندر، زینب و نیک‌نامی، مهرداد. (۱۳۹۲). شناسایی عوامل اجتماعی- فرهنگی مؤثر بر توانمندسازی اعضاء تعاونی‌های روستایی زنان استان ایلام. مجله پژوهش‌های ترویج و آموزش کشاورزی، شماره ۳، صص ۶۳-۷۷.
۴. پاپلی یزدی، محمد حسین و رجبی سناجردی، حسین. (۱۳۹۲). نظریه‌های شهر و پیرامون. انتشارات سمت، تهران.
۵. تقوایی، مسعود، حسینی خواه، حسین و عزیزاده اصل، جبار. (۱۳۹۳). استراتژی توسعه شهری با تاکید بر توانمندسازی محلات شهری (مطالعه موردی: محله اکبر آباد یزد). مجله آمایش جغرافیایی فضا، فصلنامه علمی- پژوهشی دانشگاه گلستان، شماره ۱۵، صص ۱۴۷-۱۲۹.
۶. حاتمی نژاد، حسین. رحمتی، نورالدین و اسماعیل‌زاده کواکی، علی. (۱۳۹۲). ضرورت سنجش و توانمندسازی سرمایه اجتماعی در بهسازی بافت‌های فرسوده شهری (مطالعه موردی: محله سرشور). مجله جغرافیا و توسعه فضای شهری، شماره ۱، صص ۱-۱۳.
۷. حسینیان، شهاب، جعفری، محمد و بهرامی‌نکو، محمد. (۱۳۸۹). بررسی تأثیر فرهنگ سازمانی بر توانمندسازی کارآگاهان پلیس آگاهی فاتب. فصلنامه نظم و امنیت انتظامی، شماره ۳، سال ۳، صص ۳۳-۵۷.
۸. خاکپور، براتعلی. (۱۳۹۳). سرمایه اجتماعی، توانمندسازی زنان حاشیه نشین و بازار کار شهری (مطالعه موردی: جامعه زنان محله‌های اسکان غیررسمی تبریز). مجله جغرافیا و توسعه فضای شهری، شماره ۲، صص ۶۹-۸۰.

۹. ربیعی، لیلی. مصطفوی، فیرزوه، مسعودی، رضا و حسن‌زاده، اکبر. (۱۳۹۰). بررسی تأثیر مداخله آموزشی مبتنی بر توانمندسازی سالمندان بر اساس الگوی خانواده محور. مجله تحقیقات نظام سلامت، شماره ۲، صص ۳۱۳-۳۰۱.
۱۰. رستم زاده، یاور. (۱۳۹۱). ساماندهی و توانمندسازی سکونتگاه‌های غیررسمی در محلات شهری با بررسی نگرش ساکنین محلی (مورد پژوهش: محله توحید، شهر بندرعباس). دو فصلنامه مدیریت شهری، شماره ۲۹، صص ۳۳۶-۳۲۱.
۱۱. رضوی، نیلوفر. (۱۳۹۰). ضرورت و مبانی مشارکت کودکان در توانمندسازی جوامع روستایی. مجله مسکن و محیط روستا، شماره ۱۳۳، صص ۳۸-۲۹.
۱۲. زارع شاه آبادی، علیرضا. سلیمانی مهرنجانی، محمد. زنگانه، ابوالفضل و زنگانه، احمد. (۱۳۸۹). بررسی شاخص‌ها و سطح‌بندی، اولویت‌ها در ساماندهی و توانمندسازی محله جنگلده، شهر علی آباد کتول (استان گلستان). پژوهش‌های جغرافیای انسانی، شماره ۷۶، صص ۹۷-۸۵.
۱۳. شادی طلب، ژاله، وهابی، معصومه و ورمزیار، حسن. (۱۳۸۴). ابعاد سیاسی، اجتماعی و اقتصادی فقر و نابرابری در ایران، فقر درآمدی فقط یک جنبه از فقر زنان سرپرست خانوار. رفاه اجتماعی، شماره ۱۷، صص ۲۴۸-۲۲۷.
۱۴. شریفی نیا، زهرا، نورا، محمدرضا و سندگل، مهدی. (۱۳۹۰). توانمندسازی و ساماندهی سکونتگاه‌های غیررسمی با تاکید بر عوامل اقتصادی، اجتماعی، کالبدی و زیست محیطی. فصلنامه جغرافیایی سرزمین، شماره ۳۰، صص ۱۳۴-۱۲۱.
۱۵. شعبانی بهار، غلامرضا، علی بخشی، محسن و صمدی، عباس. (۱۳۹۱). نقش رهبری معنوی در توانمندسازی کارکنان اداره کل ورزش و جوانان استان همدان. مدیریت ورزشی، شماره ۳، صص ۵۲-۳۷.
۱۶. شکور، علی، شمس‌الدینی، علی، حافظ رضازاده، معصومه و پاکزاد، سارا. (۱۳۹۳). بررسی تطبیقی راهکارهای توانمندسازی در بافت‌های فرسوده شهری (مطالعه موردی: محله‌های باربند و فاز زمین شهری فیروزآباد). فصلنامه آمایش محیط، شماره ۲۷، صص ۱۰۲-۷۹.

۱۷. صیاد بیدهندی، لیلا، خانی، فضیله و مطیعی لنگرودی، سید حسن. (۱۳۹۱). ارائه الگوی توانمندسازی زنان روستایی استفاده کننده از ICT (بررسی موردی: بخش مرکزی شهرستان لاهیجان). توسعه محلی (روستایی، شهری)، دوره ۴، شماره ۱، صص ۸۵-۱۰۸.
۱۸. غیاثوند، احمد و عماری، حسن. (۱۳۹۱). ارزیابی تأثیر اجتماعی مجموعه‌های فرهنگی بانوان (شهربانو) بر توانمندسازی زنان در شهر تهران. فصلنامه برنامه‌ریزی رفاه و توسعه اجتماعی، شماره ۱۲، صص ۱۶۷-۱۴۷.
۱۹. قلی‌پور، آرین و رحیمیان، اشرف. (۱۳۸۸). روابط عوامل اقتصادی، فرهنگی و آموزشی با توانمندسازی زنان سرپرست خانوار. فصلنامه علمی- پژوهشی رفاه اجتماعی، شماره ۴۰، صص ۶۲-۲۹.
۲۰. قنبری، یوسف و انصاری، رحیمه. (۱۳۹۳). شناسایی و تبیین عوامل اجتماعی و اقتصادی مؤثر بر توانمندسازی زنان روستایی (مطالعه موردی: شهرستان رستم). مجله پژوهش و برنامه‌ریزی روستایی، شماره ۱۱، صص ۱۰-۱.
۲۱. گل کرمی، شیرین. مبارکی، حسین. کمالی، محمد و فرهودی، فاطمه. (۱۳۹۱). تأثیر برنامه‌های توانمندسازی بر کاهش افسردگی سالمندان در مرکز روزانه توان بخشی فرزندان شهرستان خرم آباد. مجله علمی پژوهشی توان بخشی نوین- دانشکده توان بخشی- دانشگاه علوم پزشکی تهران، شماره ۴، صص ۷۱-۶۵.
۲۲. مجیدی، ع و مقدم، ی. (۱۳۸۷). تأثیر توانمندسازی بر خلاقیت کارکنان ناجا. تهران، فصلنامه دانش انتظامی، شماره ۳۷.
۲۳. مسعود، محمد و حق‌وردیان، فاطمه. (۱۳۹۱). نقش سرمایه اجتماعی بر توانمندسازی سکونتگاه‌های غیررسمی (مطالعه موردی: پیرامون محله استخر عینک رشت). چشم‌انداز جغرافیایی (مطالعات انسانی)، شماره ۱۸، صص ۱۴۰-۱۲۸.
۲۴. مسعودی، رضا، سلیمانی، محمد علی، هاشمی‌نیا، سید علی محمد، قربانی، مصطفی، پوردهکردی، علی و بهرامی، نسیم. (۱۳۸۸). تأثیر الگوی توانمندسازی خانواده- محور بر کیفیت زندگی سالمندان. مجله علمی دانشگاه علوم پزشکی قزوین، شماره (۱)، صص ۶۴-۵۷.

۲۵. نظریان، اصغر و شوهانی، نادر. (۱۳۹۰). توانمندسازی نظام مدیریت شهری بر اساس الگوی شهر شهروند مدار در ایلام. چشم انداز جغرافیایی، شماره ۱۶، صص ۱۵۱-۱۳۴.
۲۶. نوبخت، محمدباقر، مظاهری، محمدمهدی و اصفهانی، مینا. (۱۳۹۱). ارائه الگوی توانمندسازی منابع انسانی در سازمان‌های فرهنگی (مطالعه موردی: سازمان فرهنگی هنری شهرداری تهران). مجله مدیریت فرهنگی، شماره ۱۹، صص ۸۷-۷۱.
۲۷. یاسوری، مجید. (۱۳۹۰). نقش سازمان‌های غیردولتی (NGO) در توانمندسازی زنان و جوانان روستایی (نمونه موردی: روستای اردوغش). چشم انداز جغرافیایی (مطالعات انسانی)، شماره ۱۷، صص ۶۰-۴۴.

28. Dolmas DH, Wolfhagen H, Scherpbier AJ, Vleuten CP.(2001). **Relationship of tutor's group-dynamics skills to their performance ratings in problem-based learning.** Acad Med; 76(5): 473-6.
29. Fry, L.W., Melanie, C. (2008). **Spiritual leadership as a paradigm for ovgni national tranformanon and recovery from extended work hours Culture.** Journal of Business Ethics, 84. 265-278.
30. Irandost, K.(2009) **Informal Settlements and Myth of Marginality**, 1st Edetion, Pardazesh and Urban planning Company (Depended on Municipality of Tehran), Tehran.
31. Malhatra, S. R. Schuler and C. Bonender. (2002). **Measuring Women Empowerment as a Variable in International Development.** <http://sitere> Source. Worldbank.org.
32. Schneider G, Driesch G, Kruse A, Wachter M, Nehen HG, Heuft G. What influences self-perception of health in the elderly? The role of objective health condition, subjective well-being and sense of coherence. Arch Gerontol Geriatr 2004; 39(3): 227-37.
33. WHO. (2002). **Kobe center (Global health expectancy research among older people).** Aging and Health Technical Report Series. 10.
34. Yektamaram A. (2009). **Geriatric health guide.** Tehran: Department of Public of Country Welfare Organization; 7.